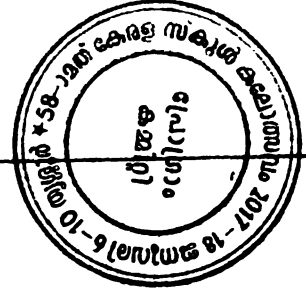


१ उपन्यासरचना



विषयः- समाजे माध्यमानां

स्वाधीनम् ।

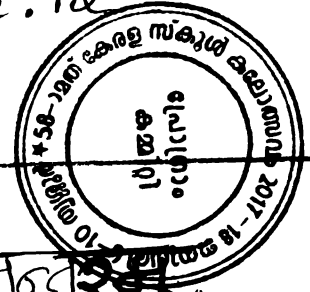
माध्यमाः अस्माकं समाजे महत् महत् अधिकं प्राधान्यं अहति । तेषां सेवनानि अनेकानि सन्ति । ते विविधानि कार्याणि ज्ञातुं वयं सहायति । तेषां प्रवर्तनफलतः अस्माकं समूहे बहवः कार्याणि संभवति । तेषां प्रवर्तनानि अङ्गीकरणीयमेव ।

किमर्थं ते महत्तयाणि कर्माणि कुर्यात् ?

माध्यमप्रवर्तनः न केवलं ~~कर्माणि~~ कर्माणि, वेदनाय कुर्यात् । तत्र समाजसेवनाय च वर्तते । अस्माकं ज्ञानार्थं ते विविधवार्ताः प्रचारयति । तदर्थं ते किनप्रतिकाः, पुस्तकानि, च विक्रीयते । दूरदर्शने अपि वयं वार्ताः दृष्टुं शक्यते । ते अस्माकं विद्या अथवा ज्ञानं देवति । विद्याभ्यासः न केवलं विद्यालयतः अपि तु इदानीं माध्यामात् च लभति । गृहमेव प्रथमः विद्यालयः । तथैव परिस्थिति विज्ञानमेव प्रथम पाठः । तत्र वयं

इदानीं माहयमानां , कुटुम्बस्य च सहायेण
नव आर्जनीयं ।

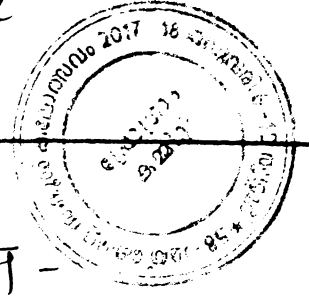
अस्माकं शब्दस्य विविधभागे प्रचलि-
तानि कार्यक्रमाणि , उत्सवानि , प्रकोशानि ,
सम्मेलनानि सर्वे त्वयं अस्माकं नेत्रफुरतः नव
दृष्टुं शक्यते । तथा नव त्वयं सर्वकार्याण्य प्रति
जानाति । विद्यालयपठनकाले प्रचलितं महत्
सुन्दरं , प्रशस्तं च उत्सवः भवति युवजो-
त्सवः । तत्र अस्माकं शब्दस्य नवः निश्चित-
स्थाने नव प्रचलति । पुरा सर्वे जनाः , सर्वे
क्षात्राः च तत्र दृष्टुं न शक्ताः आसीत् ।
आश्विनस्य विविधभागे महत् अङ्कीकृतानि
सम्मेलनानि प्रचालयति सर्वे जनाः तत्र गच्छं
योज्याः न अवेद्युः भवेद्युः । विविधकारणेन
ने तत्र सम्मेलितुं अयोज्याः अविद्यति ।
तथा तत्र प्रचलितं कार्यक्रमाणि शाक्तं ते
अशक्ताः अवेद्युः । तथा नव अस्माकं शब्दस्य
विविधस्थाने प्रकृतिकोशाः , मानविकप्रकोशाः
च संभवति । किन्तु इदं लोके सर्वे सर्वाः सत्
शाक्तं शक्ताः नासीत् । किन्तु दूरवाण्याः ,



तथा दिनपत्रिकायाः आगमनानन्तरं
 इदानीं प्रश्नानि सर्वं दूरीकृतम् । दूश्वाप्याः
 सहायेन वयं इदानीं संभवानि ज्ञातुं शक्यते ।
 शुभवार्ताः दृढदुमापि शक्यते । दूश्वाप्याः अस्माय
 चेन्नट्टिन्नरावतशां, कलाकारिकविनोदं दृश्यानि
 च प्रचालयति । तथा अस्माकं विज्ञानविकासे
 व्यक्तित्वविकासे च माध्यमानां स्वाधीनम्
 महत्तरं भव । तेषां प्रवर्तनेनैव अस्माकं
 शब्दस्य सुस्थितिः तथैव तिष्ठति । वयं सर्वे
 अस्माकं परिस्थिति, प्रश्नानि, उत्सवानि इत्यादि
 विषयाणां श्रद्धालुः, ज्ञातवन्तः, तल्पशः च भवि-
 ष्यति । तेषां सहायेणैव वैविध्यपूर्णं अस्माकं
 शब्दं प्रति अपि वयं सम्यक् अवगमनं करोति ।
 ते विविधरीत्या जनानां जीवनं प्रोषयति, विवि-
 धानि शुभकार्याणि कर्तुं वयं प्रोत्साहयति च ।
 ते विविधकार्याणिम प्रति चर्चा अपि करोति ।
 प्रसिद्धाः, विद्या सम्पन्नाः च विविधकार्याणि प्रति
 अस्माकं अभिप्रायः प्रकटयति । ते बहूनि कला-
 कार्याणिम प्रचोदयति । तेषां कलावैभवम् सर्वेषां

ज्ञानय मार्गः क्षीय दीपयति च । माध्यमानं
 विना अद्य अस्माकं जीवनं अपूर्णमेव । माध्य
 माः न प्रवर्तयति चेत् अस्माकं जीवनं कूप-
 माण्डूकश्च समं अविद्यथेत् । माध्यमप्रवर्तकाः
 दिग्गत्रो विना कर्म करोति । ते अस्माकं
 कुटुम्बस्य चिन्तां विना अपि इदं समूहाय महत्
 सेवनानि अर्पयति । ते अस्माकं महत् अस्कीकारं
 च अर्हति ।

किन्तु अद्य माध्यमानां द्वाया किञ्चित्
 व्यत्यस्यमेव । तेषां सेवनानि अद्य अन्येकं
 वदनं स्वीकरोति । ते असत्यानि कार्याणि प्रचरन्ति
 प्रचरति । माध्यमधर्मः इति नात्मा ते सर्वे कार्या-
 णीं विषयापि योजयित्वा नव प्रचरति । अस्माकं
 समूहं अशुभकार्याणि च प्रचरन्ति प्रचलति ।
 वयं सर्वे ज्ञातवन्तः च तत् । किन्तु अद्य
 माध्यमाः इदानीं कार्याणि पुनः पुनः चर्चा
 कृत्वा नव प्रश्नं वर्धयति । तथैव नूतनप्रश्ना
 नि जनयति । तत् महत् ~~कलेशानि~~ ^{कलेशानि} आवि-
 ष्कयते जनजीवने । ते जनानां अभिप्रायाः
 वचनानि च दोषरूपे नव पुनराविष्करोति ।



तथा तत्र प्रश्नस्य अनन्तरम्
तत्र वचनस्य आधारे ते नूतन-
प्रश्नानि च निर्माय महत् अधिकं प्रक्षोभानि
प्रचलति । अद्य ते शुभंवार्ता त्यक्त्वा अधिक
श्रद्धा अशुभवार्तायामेव प्रकटयति । तथा तत्र
अस्माकं शब्दे अनावश्यकानि प्रश्नानि आविर्भूतं
इति वदनीयमेव । अद्य ते समूहसेवनं इति
आशयमपि विस्मरति । तेषां पुरतः केवलं
धनार्जनं, माध्यमस्य औन्नित्यं अथवा 'शिटिङ्'
त्रव सिद्धं अस्ति । ते तदर्थं तत्र तिष्ठति ।
अन्येषां विकाशः दुःखाः च तेषाः श्रद्धा
अकर्षयति । ते अशुभवार्तायामेव अकृपताः भवति ।
व्रणितात्मा अन्येषाम् मनसि तत्र श्रद्धा न पतति ।
सर्वं अद्य वाणिज्यमैव ननु ? सत्यं, धर्मं
इत्यादीनि अद्य केवलं वाक्यानि इति तिष्ठति ।
तेषाम् पुरतः 'माध्यमधर्मः' इति नूतनवाक्यं
आगतम् । तत्र अपयुज्य किमपि कर्तुं माध्यमाः,
माध्यमप्रवर्तकाः च उद्युक्ताः । तेषाम् असत्य-
सम्मिश्रवार्ताः पठित्वा जनाः अद्यधर्मस्य मार्गाः
स्वीकरोति । अद्य सत्यं - मिथ्या इति विवेचनं

कर्तुं जनाः महत् क्लेशम् अनुभूयन्ते ।
 माध्यमाः जनानाम् विश्वासम् ~~अप~~ अपहृत्य
 तम् नाशयति , तस्य मनसि दूषयति च । अद्य
 जनाः इदानीं अज्ञानः न जानाति । तथा ते
 जनानां मानसिकविकाशः दुर्दुपयोगं करोति ।
 माध्यमानां हस्ते क्रीडितवन्तः ~~व्यग्रश्च~~ वानर-
 सममेव अद्य अस्माकं अवस्था । अस्माकं
 बुद्धिः , चिन्ताशक्तिः सर्वं माध्यमानां पादं त्व
 तिष्ठति । नतत् शुभकरं अस्ति वा ?

न । नतत् अवस्था न कदापि शुभकरं ।
 तत् निश्चयेन दूरीकरणीयं । सर्वकार्याणां
 समानं माध्यमस्य अपि गुणाः दोषाः च आस्ता-
 त् वयं सर्वदा स्मरणीयं । माध्यमाः ~~जनानां~~
 जीवितं नाशयति इति दुःखवस्था न अनुवदनीय-
 म् । अस्माकं चिन्तावेगः , विवेचनशक्तिः च
 सदा अस्माकमेव तिष्ठेत् । सर्वकार्याणि शाक्तं
 अवसरे तस्य साध्यताम् प्रति वयं चिन्तनीयं ।
 नतत् सत्यं वा इति चिन्ता अस्माकं मनसि
 जननीयं । माध्यमात् शुभकार्याणि स्वीकृत्य
 अन्य विषयाणि वयं विस्मरणीयं । ~~नतत्~~ नतत्

कार्यं शातुमवश्यं तत्र प्रति
 सम्यक्त चिन्तया तत्र त्वयं अस्माकं
 अभिप्रायः समूहमाध्यमैः प्रकटनीयम् । सदा
 सत्यस्य धर्मस्य भागे तत्र तिष्ठयेत् । माध्यमाः
 वदन्ति त्वया तत्र सत्यमेव इति चिन्ता मास्तु ।
 अस्माकं जीवनं, चिन्ताशक्ति च न कदापि
 अन्येषां माध्यमानां पादं अर्पयेत् । माध्यमाः
 प्रचरतुं शुभकार्याणि तत्र मनसि तिष्ठयेत् ।

अद्य इदं नूतनसमाजं त्वकः धर्मनित्यम्
 माध्यमाय त्वयं प्रार्थयामहे । "सत्यमेव जयते" इति
 आकाशवाण्याः ~~आकाशवाण्यं~~ ~~वचनं~~ ~~आकाशवाण्यं~~ सत्यमेव अवश्यं अवश्यं
 भवितव्यम् । सर्वेषाम् मम अभिवाद्याः ।
 - सत्यमेव सर्वदा जयते ।